

Az idei év egyik visszatérő kérdése: lesz-e ARCUSFEST? A hírek arról szólnak, hogy igen, május 25-30 között Szarvason találkoznak a hazai nemzetiségek színházai, amelyeknek legfontosabb szemléje ez a fesztivál. A megrendezésével kapcsolatosan felmerült bizonytalanság ellenére is készülnek, és ettől függetlenül is új és újabb darabokat mutatnak be. Van, amelyek társulat végre otthonra lelt, mások viszont anyagi gondokkal küzdenek. Munkatársunk megkeresett néhány színházi vezetőt, akik a 2010-es évről, munkájukról és terveikről beszéltek.

A Vertigo Szlovák Színházról

A Vertigo Szlovák Színház 1996 őszén amatőr színjátszó társulatként alakult meg, de berkein belül ma a műkedvelő mellett egy hivatásos társulat is működik. 2008-tól a fő feladatukon túl, de azzal összhangban, más jellegű tevékenységet is folytat: gyermekszínházi táborokat és találkozót, filmszemináriumokat is szervez. Onodi Danielával beszélgettünk, aki mielőtt a színház vezetője lett, az Országos Szlovák Önkormányzat kulturális szakreferenseként dolgozott.

A Vertigo Színháznak nincs állandó társulata, az alapító tagok nagyjából tízen vannak, és sokszor vendégművészekkel dolgoznak. Az amatőrrel párhuzamosan működő hivatásos társulatuk 2003-tól létezik, mióta a színház az Országos Szlovák Önkormányzat intézményévé vált. „A két csapat többnyire külön dolgozik, de szeretnénk közös előadást is. A tízéves évfordulónkon például a két társulat együtt játszott. Ezt persze nem könnyű kivitelezni, az amatőr társulat tagjainak más elfoglaltságai miatt a próbák egyeztetése nehéz lenne. A hivatásos művészeknek rugalmasabb az időbeosztása” – fogalmazza meg Onodi Daniela.

Próbálni jelenleg fenntartójuk, az Országos Szlovák Önkormányzat épületében, vagy a Szlovák Intézetben tudnak. A színháznak van ugyan egy saját irodája és raktára, itt azonban a próbákra nincs elég hely. Támogatásért a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítványhoz, az Oktatási és Kulturális Minisztériumhoz, a Miniszterelnöki Hivatalhoz, valamint Szlovákiában a Határon Túli Szlovákok Hivatalához pályázhatnak. Onodi Daniela szerint nem a pénz a legfőbb probléma: „Hálás vagyok, hogy van miből működnünk, hogy tudunk dolgozni. Annyit játszunk, amennyi pénzünk van. A gond az, hogy nincs állandó társulatunk, így nagyon nehéz megszervezni a próbákat, az előadásokat, s persze az is, hogy nincsen saját színházunk és próbatermünk. Mindig alkalmazkodnunk kell valakikhez.”

Az amatőr társulat ősszel mutatta be „Szerencséshe-tos” címmel Neil Simon Furcsa párként ismert vígjátékát. Ez már korábban is szerepelt a repertoárjukban, de most új változatban adják elő: a cselekmény Amerika helyett például Pozsonyban játszódik. A színpadra állítás a szlovákiai vendégrendező, Jozef Krasula és Onodi Daniela dramaturg közös munkája.

A hivatásos csapat tavaly októberben egy fiatal szlovák szerző, Peter Scherhauser „Mosd meg kezeckéidet, eszünk!” című darabját is bemutatta. Az alcím szerint ez egy „enyhén erotikus, enyhén szomorú komédia”, amelyet a pozsonyi a.ha Színház művészeti vezetője, Štefan Korenči rendezett. Ezzel a színházzal a Vertigo már évek óta együttműködik.

Az idei tervek között szerepel még Peter Zvon „Tánc a sírás fölött” című színműve is. „Ez egy nagyon szép darab, amely múlt és a jelen találkozását mutatja be. Régi vágyam a színrevitele. Egy kastélyban játszódik, ahol a képekből kilépnek a megfestett alakok, akik meg szeretnék nézni, hogy megváltozott-e a világ, amióta elhunytak. Találkoznak a kastélyban élőkkel, és ebből rengeteg komikus, romantikus, szentimentális szituáció adódik. A darab végkövetkeztetése, hogy a világ tulajdonképpen nem változik. Megmarad a jó, és megmarad a rossz is. Az élet változatlan. Valószínűleg ez lesz az idei – a szarvasi Cervinus Teátrummal együttműködve megvalósuló – legfontosabb darabunk. A segítőtársaimmal rengeteg olvasunk, mert őszre szeretnénk tető alá hozni egy olyan előadást, amelyet Magyarországon élt huszadik századi, illetve ma is itt élő szlovák szerzők írásaiból állítanánk össze, főként novellákat dramatizálnánk” – mondja a színház vezetője.

Az Arcusfestre is készülnek. A hivatásos csapat fesztiválprogramja minden bizonnyal a *Mosd meg kezeckéidet...* és egy egyszereplős szlovák mese lesz. „Nehéz megfelelő darabot választani. Fontos, hogy olyan legyen, amivel minden korosztályt meg lehet szólítani, és amely a társulathoz is illik.” Az amatőr társulat fellépése a színházi találkozón egyelőre még bizonytalan.

Az utóbbi évek repertoárjában a már említett Neil Simon-darab kivételével csakis szlovák szerzők színművei szerepelnek. „Az elején nem nagyon tö-

Neil Simon:
Szerencse-
hatos

Nagy Iveta,
Bibiana
Budaiová,
Bencsik János

Tatiana Kusá:
És velem mi
lesz, édes?

Juraj Benčík,
Gubík Ági

rődtem azzal, hogy szlovák-e a szerző. A lényeg az volt, hogy szlovák nyelvű előadásokat hozzunk létre. Később ez megváltozott, és most azt vallom, hogy amíg lehet, addig szlovák, vagy más szláv szerzőket hozzunk ide Magyarországra” – fogalmazza meg Onodi Daniela. A színház elsődleges céljának tekinti, hogy a szlovák közönséghez a szlovák szót és a szlovák kultúrát eljuttassák.

A Vertigo nem csupán színházként működik, gyermek színjátzókat is képez. Minden nyáron szlovák színjátzó táborokat tartanak általános is-

kolásoknak és két éve már gimnazistáknak is. Idén áprilisban már tizenhetedik alkalommal rendezik meg a *Gyerekek a gyerekeknek* elnevezésű országos színjátzó szemlét, ősszel pedig *Együtt a színpadon* címmel a Nemzetközi Szlovák Színházi Találkozót Szarvason. Ezen Romániából, a Vajdaságból, Szlovákiából és Magyarországról érkező, elsősorban amatőr színjátzó csoportok lépnek majd fel. Idén már a tizennyolcadik alkalommal rendezik meg a főként diákok részvételével zajló Szlovák Filmszemlét és Filmszemináriumot is.

„Olyan darabokat választunk, amelyek kötődnek a kisebbségi létehez”

A Magyarországi Szerb Színház sokáig nem rendelkezett saját játékszínnel, ám tavaly ősszel a magyarországi szerb közösség és a magyar állam támogatásával létrejött a Szerb Kulturális Központ, amelynek kamaraterme otthont ad a társulat előadásainak. Rusz Milánnal, a színház ügyvezetőjével és színművészeivel telefonon beszélünk.

A Szerb Kulturális Központ már 2009 októberétől a Nagymező utca 49. szám alatt működik. Megnyitására Boris Tadić szerb és Sólyom László magyar köztársasági elnök is részt vett. A Szerb Színház tagjai azóta ebben az épületben, az intézmény hatvan férőhelyes, jól felszerelt kamaratermében próbálhatnak. Már több teltházas előadásuk is ide köti őket. „Rajtunk kívül időnként más színészek és színtársulatok is fellépnek itt, például *Csomor Csilla* az *Édes Rózám* című monodramát játszotta a színpadunkon, de a *Malko Teatro* is vendégszerepelt nálunk. Szívesen adunk teret más kisebbségi színházaknak” – mondja Rusz Milán, a Szerb Színház vezetője.

„Társulatunknak nincs főállású színművésze, de van egy olyan magja, melynek tagjai már több mint tíz éve rendszeresen együtt dolgoznak. Sokszor vesszük igénybe vendégművészek segítségét is. A színészek és rendezők főként magyarországi szerb, vagy vajdasági magyar művészek, akik a magyar és a szerb nyelvet is kitűnően beszélnek, így lehetséges egy-egy darabot mindkét nyelven előadni. Olyan híres rendezők is dolgoztak már a színtársulatunkkal, mint *Radoslav Milenković*, *Radoslav Zlatan Dorić*, vagy *Bora Drašković*.

A többi kisebbségi színházhoz hasonlóan a Magyarországi Szerb Színházat is rendszeresen támogatja az Oktatási és Kulturális Minisztérium s a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány. Míg az előbbi az egész éves működéshez biztosít forrást, addig az utóbbi a produkciós költséghez szokott hozzájárulni, valamint gyakran nyújt anyagi segítséget azoknak a településeknek is, amelyek helyet adnak a rendszeres vendégszereplés-

sekhez. Ilyen helyszíneink, ahol már sikerült kialakítanunk egy állandó, színházba járó közönséget is, többek között Pécsen, Hercegszántón, Deszken, Pomázon, Szentendrén, Budakalászon és Lóréven vannak.” A Nemzeti Kulturális Alapprogramhoz is szoktak pályázatokat benyújtani. Az ideiek határideje nemrég járt le, így még nem tudni, hogy pontosan mekkora összegből fog ez évben működni a színház. Rusz Milán elmondta, tizennyolc éves működésük során eddig minden esztendőben sikerült a pályázatokon annyi pénzt elnyerni, amelyből tisztességes évadokat teljesítettek, így szerinte idén is számíthatnak a megfelelő támogatásra.

A színdarabok kiválasztásánál figyelnek arra, hogy magyarországi szerb szerzők darabjait játszószák. Ilyen például a most játszott *Vujicsics Blues* című műsoruk, amelyet *Milosevićs Péter* állított össze és az ő rendezésében került színpadra. Ez egy sajátos műfaj: rituális színház. A szerbség népi és más hagyományait próbálták színpadra vinni. A nem túl távoli jövőben játszódó történet drámai alaphelyzete a következő: a szerbek asszimilálódtak Magyarországon, s már csak ketten maradtak. A szerb múzeum két őr, akik őrzik a hagyatékot, ám miután a múzeumot bezárják, kérdés, hogy mit kezdenek ezzel. *Vujicsics Sztoján* író, költő és *Vujicsics Tihámér* zeneszerző, a magyarországi szerbség kiemelkedő alakjai is megelevenednek halottaikból, és kapcsolatba lépnek a múzeumi őrökkel.

Műsorrendjükben merítenek a világirodalomból is. Sikerrel játszották például *Edward Albee* „*Nem félünk a farkastól*” című darabját, most pedig a kanadai *Bernard Slade* romantikus vígjátéka, a „*Jövő-*

Vujicsics Blues

re, veled, ugyanitt” van műsoron, ezzel készülnek az idei Arcusfest Nemzetiségi Színházi Találkozóra is. Ez évi terveik között szerepel *Dürrenmatt* drámája, a „*Play Strindberg*” színrevitele is. „Főként olyan darabokat választunk, amelyek valahogy kötődnek a kisebbségi létehez. Szerbiai írók munkáit is játsszuk: például annak a Dušan Kovacsevitének egy művét, aki Emir Kusturica filmje, az *Underground* forgatókönyvét írta. Ezt az „*A profi*” című színművet adtuk elő a tavalyi Arcusfesten is, ahol a legjobb rendezés és a legjobb férfi főszereplő díját is elnyerte” – emlékeztet rá Rusz Milán. Fordítanak magyar darabokat is. Molnár Ferenc színművét (*Játék a kastélyban*) is játszották már szerbül. Idén Rideg Sándor regénye, az „*Indul a bakterház*” színpadi változatát tervezik színpadra vinni.

„Kötelességem továbbadni azt, amit a bolgár kultúráról tudok”

Hadzsikosztova Gabriella a Malko Teatro új előadásairól

A Malko Teatro a bolgár és magyar darabokat mindkét nyelven előadó alternatív színház, melyet Hadzsikosztova Gabriella és C. Nagy István hozott létre 1996-ban. A Szófiában született színésznő egyben a színház művészeti vezetője. A Malko Teatro létrejötte előtt tizenhat évig a Deutsche Bühne, a Német Színház tagja volt. Nagymamája osztrák, így otthon is németül beszéltek, s később a német gimnáziumban érettségizett. A Malko Teatro most készülő egyik produkciójában a színésznő érdeklődése és szeretete a német kultúra s a nyelv iránt újra teret kapott: *Marlene Dietrich-est* van készülöben.

„Ezzel az esttel az idős német embereket szeretném megajándékozni. Az ő nemzedékük nagyon jól

ismerte és kedvelte Marlene Dietrich dalait, akit én is nagyon izgalmas művésznek tartok. Mély nyomot hagyott az európai és az amerikai kultúrában is. A sanzonjai gyönyörűek, a dalszövegei mélyek és sokatmondók, ami a mai zenekultúrában igen ritka” – mondta a színésznő, s hozzátette, hogy a nagymamája emléke is ösztönözte az előadásra, aki szintén nagyon szerette Dietrich művészetét.

Egy másik készülő darab C. Nagy Istvánnak, a Malko Teatro másik alapítójának műve. A „*Balkán Expressz*” címet viselő kétszemélyes dráma cselekménye a bulgáriai Szmoljanban, egy színházban játszódik, szereplői pedig egy bolgár színésznő és egy magyar vendégrendező. A szmoljani színház va-

lóban létezik, partnerszínháza a Malko Teatronak, több ízben dolgoztak már együtt, innen származik a cselekmény alapötlete.

A Malko Teatro általában minden évben színpadra visz egy irodalmi adaptációt is. Az idén színpadra kerülő művet, a bolgár író, Teodora Dimova „Anyák” című regényét ők maguk dramatizálták. Ennek témáját egy plovdivi gyilkosság adta: két tizenéves lány meggyilkolta osztálytársnőjüket. Egyikük pedagógus családból származott, a másik pedig egy lélekgyógyász apuka mellett nőtt fel. Az foglalkoztatta az írónőt, hogy miként válhatott a mai társadalom, a rendszerváltás környékén felnőtt nemzedék annyira beteggé és erőszakossá, hogy ilyen események megtörténhettek.

A készülő darabok mellett arról is kérdeztük Hadzsikosztovát, hogy a meglehetősen nehéz gazdasági helyzetben hogyan tud működni a színház, amely az állami színházakhoz képest csak csekély támogatáshoz jut. Fő támogatójuk az Oktatási és Kulturális Minisztérium, amely minden évben pályázatot ír ki az alternatív színházaknak. Rajtuk kívül támogatásért fordulhatnak a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítványhoz, a Bolgár Országos Önkormányzathoz, valamint a fővárosi és a kerületi önkormányzatokhoz. A színész szerint azonban realitásnak kell lenni: „Ott, ahol sok minden hiányzik egy országban, nem kell, hogy a színház legyen az első. A kultúra nagyon fontos dolog, és nagyon fontos támogatni, de nem lehet többet kívánni, mint amennyi reális. A támogatóinknak köszönhetően mindig fedezni tudjuk a minimális kiadásainkat, de számomra nem a pénz a fő mozgatóerő. Akkor is

csinálnék színházat, ha nem lenne pénz. Fantáziával lehet pótolni az anyagiak hiányát.”

A Malko Teatro folyamatosan közvetít a bolgár és a magyar kultúra között. Gabriella tavaly például lefordította Tasnádi István *Nézőművészeti Főiskola* című darabját, amelyet C. Nagy István Bulgáriában rendezett meg. Gyakran ajánlanak magyar színházaknak bolgár darabokat és fordítva. A színész azonban sajnálkozva említi: „annak ellenére, hogy Bulgáriában nagyon erős színházi élet és nagyon jó kortárs bolgár színművek vannak, sokkal több magyar darabot játszanak, mint ahány bolgár darabot itt. Kint többek között játsszák Spiró György, Tasnádi István, Görgey Gábor, s régebben Szakonyi Károly színműveit is. Magyarországon *Sztratiev* és *Radickov* valamikor ismert volt, de az elmúlt években őket is elfeledték. Azért jó hír is van: márciusban mutatják be Jurij Dacsev *«Kutyapanzió»* című darabját a Tivoli Színházban.”

A bolgár kultúra nagyon fontos helyet kap a társulat darabjaiban, a Malko Teatro saját magát azonban nem tipikusan kisebbségi, hanem alternatív színháznak tartja. „Szerintem egy művész nem lehet kisebbségi, vagy többségi. A színész az színész, a színház pedig mindenkinek szól, legfeljebb egy specifikus területet, témát választ. Én elsősorban színésznek tartom magam, a szerepeimet minden nézőnek ugyanúgy játszom. Szerelmes vagyok a bolgár kultúrába, amelyet Magyarországon és Európában is népszerűsíteni szeretnék. Bolgárként kötelességemnek érzem továbbadni a közönségnek, és főleg a mai fiataloknak mindazt, amit a bolgár folklórról, zenéről, irodalomról, kultúráról tudok.”

A Cinka Panna Cigány Színházról

A 2008 óta Cinka Panna Cigány Színház néven futó társulat elődjét, a Duende Színházi Társulást Jónás Judit színművésznő és Werner József díslettervező hozták létre 1992-ben. Azóta is sikeresen működnek, a tavalyi Arcusfesten elnyerték a fődíjat. Jónás Judittal beszélgettünk, akit korábban már Domján Edit-díjjal és MTV Nívódíjjal, idén pedig március 15-e alkalmából a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztel tüntettek ki.

Jónás Juditnak a cigány színház mindig is szívügyei közé tartozott: „Nagyon sok cigány fiatal, akiknek kevesebb lehetőség adatott meg, jelentkezett a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, mert úgy érezték, hogy itt van remény arra, hogy legyen belőlük valaki. Már a főiskola alatt megfogalmazódott bennem az a gondolat, hogy érdemes lenne egy cigány színházat létrehozni, hogy a tehetségek ne kallódjának el.”

A színháznak állandó társulata egyelőre nincs, körülbelül 25-30 művészember és kisegítő személyzet dolgozik a színházzal. A színészek vegyesen amatőrök és profik. „Nem gondolom, hogy diploma kérdése az, hogy a tehetség kibontakozik-e. Olyan te-

hetséges színészek, mint például Latinovits Zoltán, nem végeztek főiskolát. Nálunk fele-fele arányban vannak úgynevezett profi és amatőr színészek.”

Próbálni a Rajkó Művészegyüttes székházában tudnak, akik helyet biztosítanak nem csak a Cinka Panna Színháznak, de a Hókirálynő Színházi Egyesületnek és a Reneszánsz Roma Műhelynek is. Velük, és az ott működő Roma Oktatási és Művelődési Alapítvánnyal is egyeztetni kell az időpontokat.

A társulat jelenlegi repertoárjában több mint tíz darab szerepel, amelyek a gyerekdaraboktól a zenés-irodalmi előadásokig és musicaleken át a drámákig a legkülönbözőbb műfajokat ölelik fel: játsszák töb-

bek között Schwajda György *Himnusz* c. komédiáját, Szécsi Magda *Csörgőkezü, Vödörjáró, Dobhasú* c. zenés gyermek darabját, de szerepel az előadások között egy erdélyi balladából összeállított darab (Kallós-Vargyas: *Balladák földjén*) csakúgy, mint a Weöres Sándor *Psyché* c. művéből készült monodráma, ill. Lorca *Cigányrománcok* c. darabja.

Ezen kívül gyakran adják elő esztrádműsorukat, amelyben az autentikus cigány zene és a vers váltják egymást. Az előadások egy része cigány nyelvű, de mivel a közönség általában vegyes, gyakrabban adnak elő magyar nyelven, így több fellépési lehetőség adódik.

A színház a működéshez szükséges anyagiakat pályázatok útján tudja előteremteni: „Minden pályázatot megpróbálunk, többek között a Miniszterelnöki Hivatalhoz, a Nemzeti Kulturális Alaphoz, az OKM-hez, az OSI-hoz (Nyílt Társadalom Intézet) és

a MNEKK-hez is nyújtunk be pályázatokat. Igyekszünk kijönni a pénzből. A jövőben is szeretnénk megmaradni és fontos posztot betölteni a nemzeti-ségi színházak palettáján. Annak is örülnék, ha meg tudnánk jelenni más, többségi fórumokon is, mint például a Pécsi Országos Színházi Találkozó, vagy az OFF (Országos Fesztiválmelletti Fesztivál). Szeretném, ha elfogadnának minket, és a többi nemzetiségi színházat, működő színházként. Szeretnénk, ha minél többen megismernének, néznének minket, ha a többségi társadalommal is közelebbi kapcsolatot tudnánk teremteni, hogy ne csak a negatívumokat lássák. Ne legyen a cigányság és más nemzetiség teher a mi kis országunk számára. Ha a közönség szeret minket, akkor érdemes tovább dolgoznunk. A gyerekeinknek is csak így mutathatunk példát, többet nem tudunk tenni.”

Papadopolosz Dóra